

Loppuraportti: Helsingin yläkoululaisten liikkumisen ohjauksen kehityshanke

Mervi Halme ja Kirsikka Nevalainen
Helsingin kaupunki
Ympäristöpalvelut
2024

Helsinki

Yläkoululaisten liikkumisen ohjauksen hankkeessa kehitettiin yläkoululaisille suunnattu kestävän liikkumisen oppimiskokonaisuus yhteiskehittämisprosessissa kohderyhmän kanssa. Kehittämisen tuloksena syntynyttä oppituntia vietiin Helsingin yläkouluihin syksyllä 2024.

Oppitunneilla käsiteltiin liikenteen ympäristövaikutuksia ja kannustettiin kestävään liikkumiseen.

Hanke toteutettiin Traficomien myöntämällä liikkumisen ohjauksen valtionavustuksella.

Sisältö

1. Taustaa	4
2. Tavoitteet	6
3. Toteutuminen	9
3.1 Kevään työpajat	11
3.2 Syksyn työpajat	12
• 3.2.1 Asiaisuus	13
• 3.2.2 Askel eteenpäin -harjoitus	14
• 3.2.3 Tulevaisuustehtävä	15
• 3.2.4 Oppimispeli	16
• 3.2.5 Työpajan yhteenveto	17
3.3 Tapahtumat	18
3.4 Tuotokset	19
3.4.1 Infolehtiset	20
3.4.2 Askelhaaste	21
3.4.3 Oppimispelin kehittäminen	22
3.4.4 Someyhteistyö	23
4. Tulokset	24
4.1 Työpajat ja tapahtumat	27
4.2 Palaute	28
4.3. Some-yhteistyö	29
5. Johtopäätökset	30

1. Taustaa

1. Taustaa

- Helsingin kaupungin tavoite saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2030 mennessä vaatii liikenteestä aiheutuvien hiilidioksidipäästöjen merkittävää vähentämistä.
- Liikenteen suhteellinen osuus päästöistä kasvaa merkittävästi tulevina vuosina, kun sähkön ja muun energiantuotannon päästöt pienenevät.
- Myös ilmansuojelun tavoitteet kiristyvät lähivuosina uuden ilmansuojeludirektiivin myötä.
- Liikkumisen kestävyysmuutos vaatii pitkäjänteistä asennekasvatustyötä, jota kaupungin ympäristöpalvelut on tehnyt helsinkiläisissä peruskouluissa vuodesta 2019 alkaen.
- Kestävän liikkumisen edistäminen ja siihen liittyvät kestävyysteemat on koettu kouluissa tärkeäksi ja kaupungin tarjoamalle liikenteen ympäristökasvatukselle on ollut suuri kysyntä.
- Peruskoulujen ylemmät ikäluokat ovat liikkumisen suhteen erityisen herkässä iässä, minkä takia hankkeessa keskityttiin luomaan kestäviin liikkumisvalintoihin kannustava oppimiskokonaisuus juuri yläkoululaisille.

2. Tavoitteet

2. Tavoitteet 1/2

- Yläkoululaisille suunnatun liikkumisen ohjauksen hankkeen tavoite oli luoda yhdessä kohderyhmän eli yläkoululaisten nuorten kanssa innostava oppimiskokonaisuus kestävän liikkumisen teeman ympärille.
- Oppimiskokonaisuuden tarkoitus oli jakaa tietoa liikkumisen ympäristövaikutuksista ja motivoida nuoria sekä näiden perheitä suosimaan kestäviä liikkumismuotoja.
- Liikkumistottumusten muutos on nuorille paitsi konkreettinen ilmastoahdistusta helpottava ilmastoteko, myös investointi omaan terveyteen; vain pieni osa yläkoululaisista liikkuu terveytensä kannalta riittävästi.
- Hankkeen sisältö pyrittiin toteuttamaan ottamalla huomioon opetussuunnitelmien arvopohjan muodostavan ekososiaalisen sivistyksen periaatteet.
- Oppitunnin tavoite oli herättää rakentavaa toivoa ja korostaa nuorten mahdollisuutta aktiiviseen toimijuuteen.

2. Tavoitteet 2/2

- Yläkoululaisten liikkumisen ohjauksen hankkeessa testattiin yhteiskehittämistä hankesuunnittelun työkaluna.
- Yhteiskehittämisellä pyrittiin lisäämään nuorten osallisuutta heille suunnatun toiminnan suunnittelussa ja kehittämään konsepti, joka aidosti motivoi kohderyhmää.
- Yhteiskehittämisen avulla nähtiin, millaiset sisällöt ja tehtävätyypit innostavat ikäryhmää ja saavat aikaan parhaita keskusteluja ja oivalluksia kestävästä liikkumisesta.

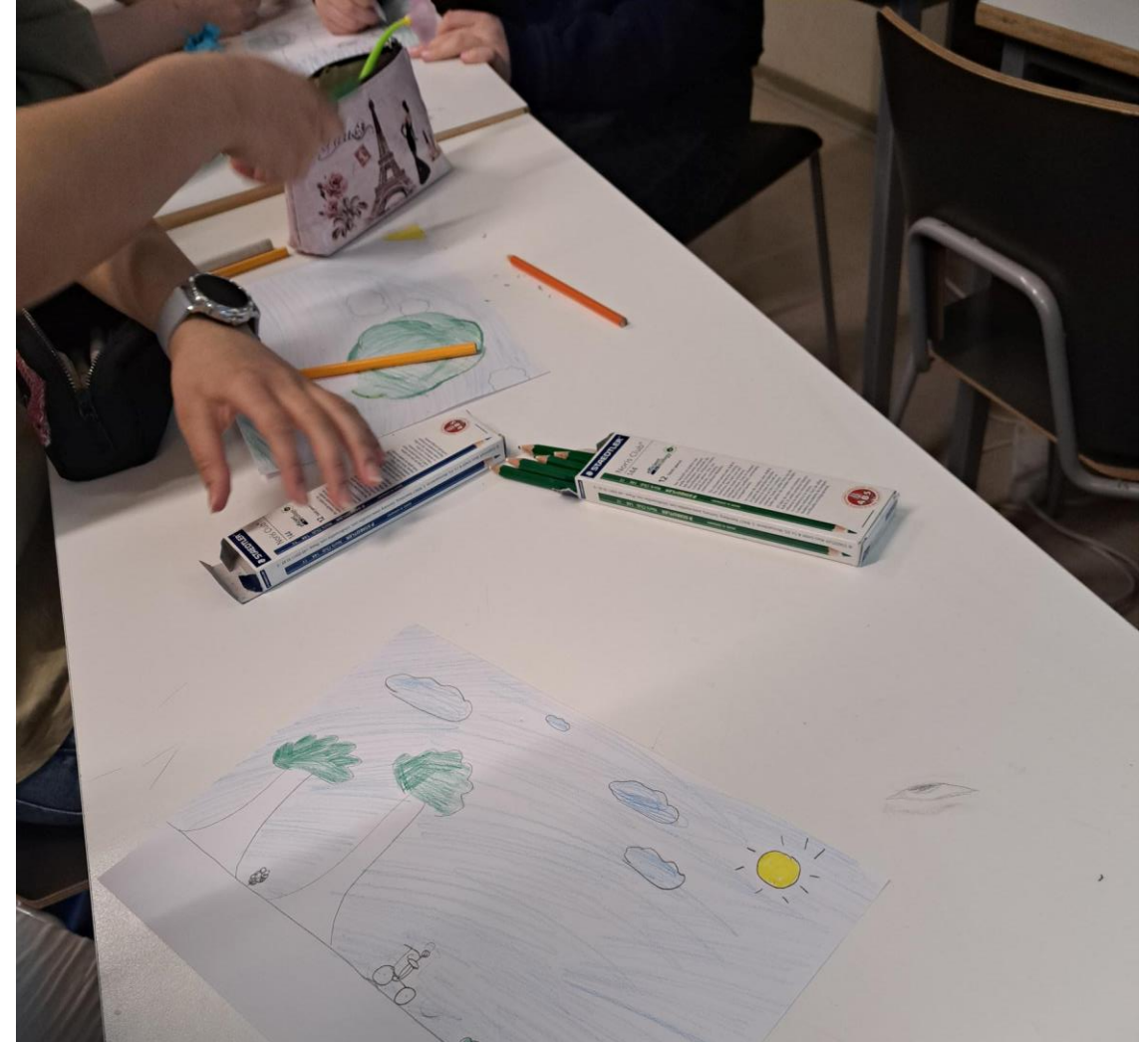
3. Toteutuminen

3. Toteutuminen

- Yläkoululaisten liikkumisen ohjauksen hankkeeseen palkattiin projektityöntekijä, jonka tehtävä oli suunnitella ja toteuttaa kevään yhteiskehittämistyöpajat, kehittää näiden pohjalta kestävästä liikkumisen oppituntikokonaisuus ja jalkauttaa oppituntia syksyn aikana Helsingin yläkouluihin.
- Kevään yhteiskehittämistyöpajat suunniteltiin huhtikuussa yhdessä ympäristöpalveluiden asiantuntijoiden sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan asiantuntijoiden kanssa.
- Kesällä 2024 hahmoteltiin oppitunnin sisältö kevään työpajojen palautteen ja ideoiden pohjalta.
- Syksyllä keskityttiin liikenteen ympäristövaikutuksia ja kestävästä liikkumisesta käsittelevien oppituntien toteuttamiseen Helsingin peruskoulun 7.–9. luokissa.
- Oppitunteja järjestettiin viisi toukokuussa ja 16 syys–marraskuussa 2024. Työpajat pystyttiin toteuttamaan kaikissa niitä tilanneissa kouluissa.
- Hankkeessa tehtiin yhteistyötä ympäristönsuojelu ja ohjaus –yksikön asiantuntijoiden ja Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa. Yhteistyötä tehtiin myös XAMK:n ja Aalto-yliopiston yhteisessä nuorten julkisen liikenteen käytön ja aktiivisen liikkumisen lisäämiseen keskittyvän Julkine-tutkimuksen kanssa. Tutkimuksen intervetiovaiheessa hyödynnettiin Helsingin liikkumisen ohjauksen hankkeessa tehtyjä ympäristökasvatusmateriaaleja.

3.1 Kevään yhteiskehittämistyöpajat

- Keväällä hankkeessa järjestettiin 5 yhteiskehittämistyöpajaa kahden eri helsinkiläisen yläkouluryhmän kanssa.
- Työpajoissa testattiin erilaisia tehtävätyyppejä liittyen liikenteen ympäristövaikutuksiin ja ideoitiin mm. unelmien oppituntia kestävän liikkumisen teemasta.
- Työpajoissa pelattiin myös edellisvuonna tehtyä Ilmansuojelijat-oppimispeliä ja kerättiin tästä palautetta.
- Yhteiskehittämistyöpajoista nousi toive pelillisyydestä ja toiminnallisuudesta. Nämä toiveet otettiin huomioon oppituntisuunnittelussa.

3.2 Syksyn työpajat

Kesän aikana luotiin oppituntirunko syksyn työpajoille. 75-90 minuuttia kestävässä toiminnallisessa työpajassa käytiin läpi liikenteen vaikutuksia ilmastoon, ilmanlaatuun, meluun ja terveyteen sekä nostettiin esille kestävän liikkumisen hyötyjä.

Työpaja koostui:

- Teoriaosuudesta, jossa eriteltiin liikenteen moninaisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia
- Askel eteenpäin -tehtävästä
- Tulevaisuuden visiointi -ryhmätehtävästä
- Seppo-alustalla pelattavasta mobiilipelistä
- Loppuyhteenvedosta

3.2.1 Teoriaosuus

- Työpaja alkoi asiaosuudella, jossa käytiin läpi liikenteen vaikutuksia ilmastopäästöihin, ilmanlaatuun, meluun, terveyteen ja merten mikromuoviongelmaan.
- Asiaosuuden aikana kerrattiin myös, mitä ilmastonmuutoksella tarkoitetaan ja millaisia vaikutuksia ilmaston lämpenemisellä on.
- Ydinviesti asiaosuudessa oli oppilaiden mahdollisuus vaikuttaa liikenteen ympäristövaikutuksiin suosimalla kestäviä kulkutapoja.

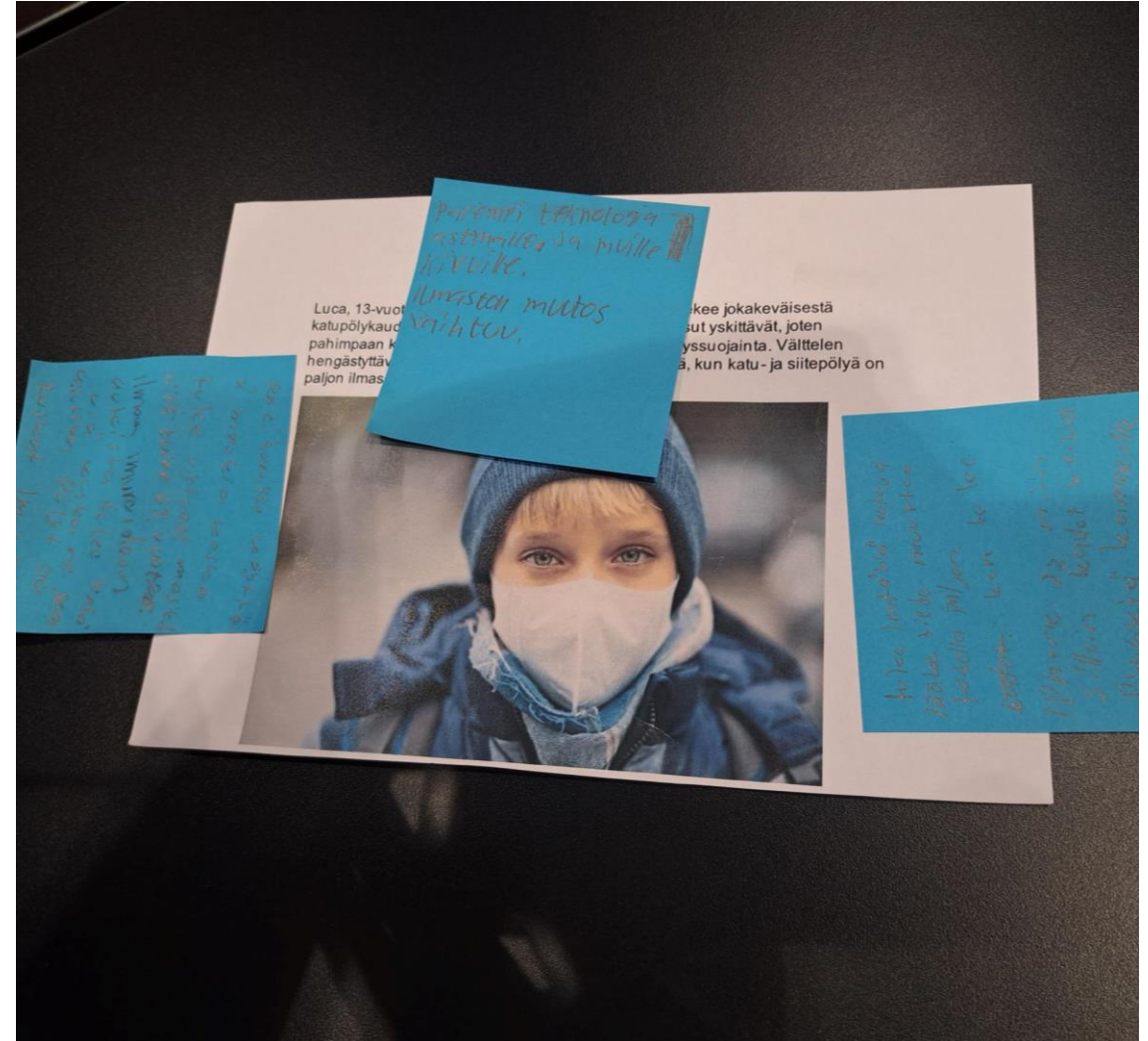
3.2.2 Askel eteenpäin -harjoitus

- Asiaosuuden jälkeen tehtiin toiminnallinen harjoitus, jossa jokainen oppilas sai erilaisia liikkujia esittävän roolikortin.
- Ohjaaja esitti 12 erilaista väittämää liikenteen vaikutuksista roolihahmoihin.
- Oppilaat ottivat askeleita eteenpäin sen mukaan, miten kokivat liikenteen vaikuttavan heidän roolihahmonsa liikkumiseen.
- Lopuksi katsottiin, ketkä olivat liikkuneet eniten ja ketkä vähiten ja keskusteltiin väittämistä.

3.2.3 Tulevaisuustehtävä

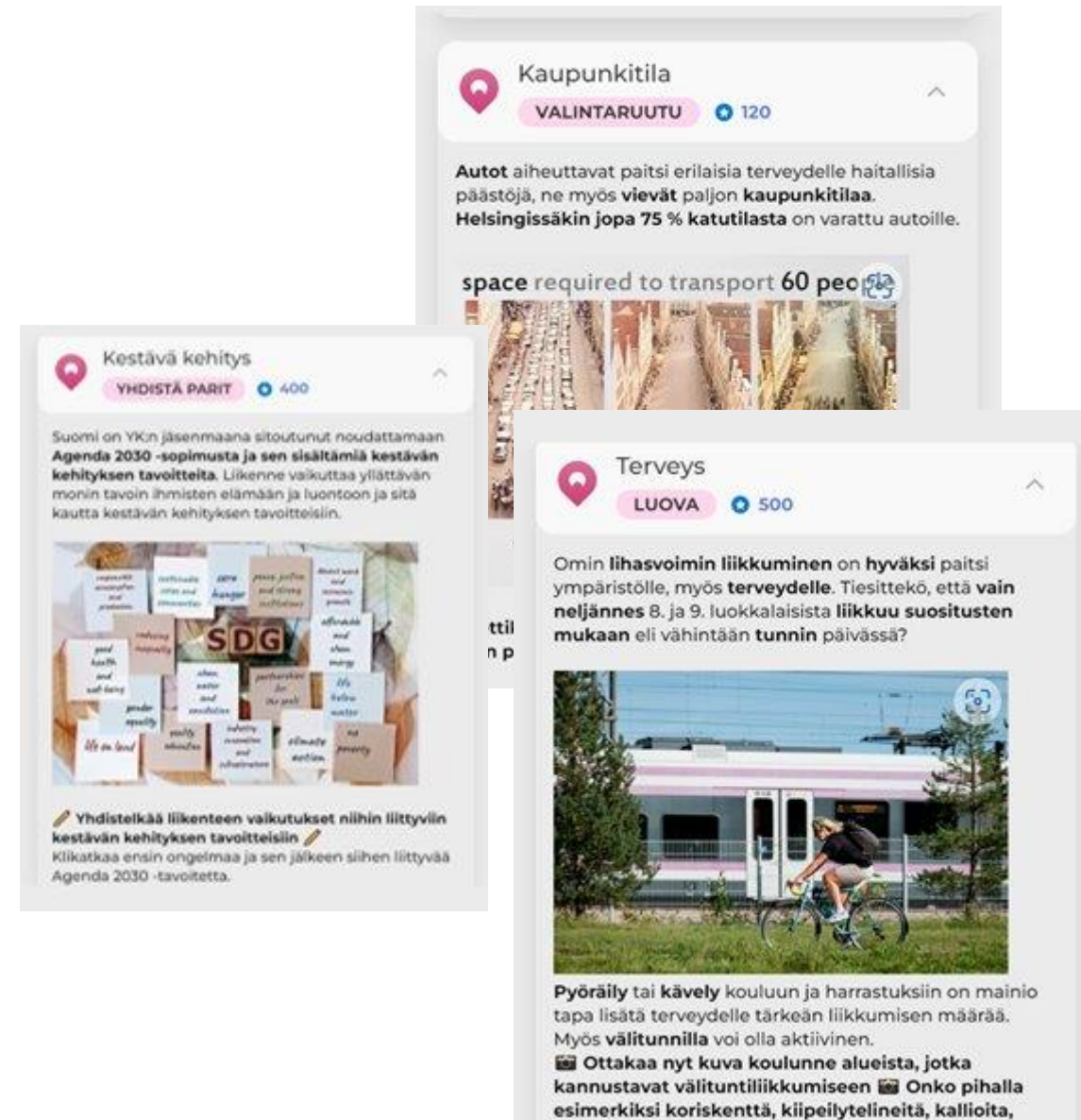
- Työpajan toinen toiminnallinen tehtävä liittyi kestäviin tulevaisuustaitoihin.
- Oppilaat jaettiin pieniin ryhmiin, joista jokaiselle jaettiin yksi Askel eteenpäin -tehtävän roolikorteista.
- Ryhmien tehtävä oli miettiä, millainen tulevaisuuden maailma olisi roolihahmon kannalta toivottava ja mitä muutoksia maailmassa on täytynyt tapahtua, jotta toivottavaan tulokseen ollaan päästy.
- Lopuksi keskusteltiin erilaisista tulevaisuuden skenaarioista ja äänestettiin oppilaiden mielestä mieluisin vaihtoehto.

3.2.4 Oppimispeli

- Toiminnallisten harjoitusten jälkeen siirryttiin pelaamaan Seppo-alustalle työpajoja varten luotua mobiilipeliä *Ilmansuojelijat (Yläkoulut)*.
- Peliä pelattiin 2-4 hengen pienryhmissä.
- Pelissä oli tehtäviä liittyen kestävän kehityksen tavoitteisiin, liikenteen luontovaikutuksiin ja kestävän liikkumisen hyötyihin.
- Osa tehtävistä tehtiin sisällä, osassa taas oppilaat liikkuvat koulun piha-alueella ja havainnoivat omaa liikenne- ja ääniympäristöään.
- Lopuksi tehtiin yhteenveto pelin tehtävistä ja pistetilanteesta.

3.2.5 Työpajan yhteenveto

- Työpajan päätteeksi oppilaat kokoontuivat luokkaan jakamaan kokemuksiaan ja ajatuksiaan työpajasta.
- Keskusteluissa käytiin läpi mm. Ilmansuojelijat-pelin tehtävien vastauksia.
- Oppilailta kysyttiin myös palautetta oppitunnista ja pelistä.
- Lopuksi oppilaille jaettiin hankkeesta kertova infolehtinen, jonka sisältämä kestävän liikkumisen haaste oli suunnattu oppilaiden perheille.
- Infolehtisen toivottiin johtavan työpajan aiheiden jatkokäsittelyyn vielä kotona.

3.3 Tapahtumat

- Projektityöntekijä oli vuoden aikana mukana myös erilaisissa kestävään liikkumiseen liittyvissä tapahtumissa.
- Keväällä vierailtiin Vihreä lippu -koulujen tapaamisessa ja Pyöräilyviikon avajaisissa.
- Kesäkuussa osallistuttiin Helsinki-päivän viettoon Lasten liikennekaupungissa.
- Syyskuussa edustettiin Liikkujan viikon tapahtumassa Kansalaistorilla.
- Marraskuussa jaettiin tietoa projektista ja sen materiaaleista Biologian ja maantiedon opettajien liiton syyspäivillä Tikkurilassa.

3.3 Materiaalit ja tehtävät

- Hankkeessa päätettiin hyödynnettiin edellisvuoden Ilmari-projektin visuaalista ilmettä sekä materiaaleja, joita päivitettiin kohderyhmälle sopiviksi.
- Samanlaisen visuaalisen ilmeen arvioitiin luovan jatkuvuutta ja tunnettavuutta ympäristöpalvelujen tarjoamalle liikenteen ympäristökasvatukselle.
- Materiaalien uudelleenkäyttö toi myös säästöjä ja mahdollisti viestintäbudjetin keskittämistä someyhteistyöhön.

3.3.1 Infolehtiset

- Oppilaille jaettiin työpajan päätteeksi hankkeesta kertovat infolehtiset.
- Infolehtisen toisella puolella oli Liiku ilmastoviisaasti! -haaste perheille.
- Infolehtisessä vanhempia haluttiin lähestyä erityisesti kestävän liikkumisen terveyshyötyjen näkökulmasta, sillä se on tutkimusten mukaan lasten vanhempia kiinnostava teema.
- Infolehtisten toivottiin herättävän keskustelua nuorten ja perheiden liikkumistottumuksista, sillä lasten ja nuorten liikkuminen vähenee ikävuosien karttuessa ja yläkoululaisista vain neljännes liikkuu virallisten liikuntasuosittelujen mukaisesti.

3.3.2 Askelhaaste

- Kevään yhteiskehittämistyöpajoista oppilailta tuli idea kestävän liikkumisen askelhaasteesta, jossa luokat kilpailisivat toisiaan vastaan keräämällä mahdollisimman paljon askeleita.
- Haaste muotoiltiin luokkien väliseksi kilpailuksi palkintoineen, ja sitä mainostettiin kaikille Helsingin yläkouluille. Harmillisesti haaste ei kuitenkaan kerännyt osallistujia.
- Haasteen kokeilu antoi kuitenkin tietoa siitä, mitä esteitä vastaaviin kilpailuihin osallistumiselle saattaa olla ja mille ikäryhmille vastaavaa toimintaa kannattaa ja ei kannata tulevaisuudessa suunnata.

3.3.3 Oppimispelin kehittäminen

- Edellisenä vuonna Ilmari-hankkeessa tehdystä Ilmansuojelijat-pelistä tehtiin päivitetty versio yläkouluikäisille pelaajille.
- Edellisvuoden tehtäviä pystyttiin hyödyntämään uudessa versiossa, mutta pelin tarinaa kehitettiin yläkoululaisia kiinnostavammaksi.
- Peliin tilattiin videot Kallion ilmaisutaidon lukion oppilaalta, jotta nuorten ääntä saatiin enemmän esille.
- Peliä tullaan mainostamaan Helsingin kouluille Kaskon kautta etenkin teemaviikkojen, kuten Pyöräilyviikon ja Liikkujan viikon yhteydessä.
- Peli löytyy Seppo-pelialustalta nimellä ”Ilmansuojelijat (yläkoulut)” ja sitä pystyvät hyödyntämään kaikki Seppo-käyttäjät.

3.3.4 Someyhteistyö

- Hankkeen markkinointiin ja viestintään suunniteltua budjettia päätettiin käyttää vaikuttajayhteistyöhön, sillä sen kautta arvioitiin saavutettavan kohderyhmää tehokkaasti.
- Someyhteistyötä nuorten suosimien vaikuttajien kanssa suunniteltiin yhdessä kaupunkiympäristön viestinnän kanssa.
- Yhteistyöhön valittiin monille nuorille tuttu Dokke Tas, jolta tilattiin YouTubessa ja TikTokissa julkaistavat videot (molemmissa kanavissa noin 170 000 seuraajaa).
- Someyhteistyöllä tavoiteltiin laajempaa yleisöä kestävän liikkumisen aiheelle kuin pelkällä ympäristökasvatuksella olisi mahdollista saavuttaa.
- Aihetta haluttiin lähestyä nuoriin vetoavalla ja kannustavalla tyylillä.

4. Tulokset

4. Tulokset 1/2

- Hankkeen tuloksia voi arvioida toteutuneiden työpajojen ja tapahtumien määrillä, työpajoista saadun palautteen perusteella sekä someviestinnällä tavoitettujen ihmisten lukumäärällä.
- Hankkeen keskeisin tavoite oli luoda yläkoululaisille soveltuva kestävän liikkumisen oppimiskokonaisuus ja jalkauttaa konseptia Helsingin yläkouluihin syksyn 2024 aikana, missä onnistuttiin odotusten mukaan.
- Kevään yhteiskehittämistyöpajoista saatiin tietoa yläkoululaisia motivoivista opetusmenetelmistä ja sisällöistä, joiden pohjalta oppituntikonsepti saatiin luotua.
- Oppituntia tarjottiin Helsingin omille yläkouluille elokuussa.
- Ilmoittautumisia työpajoihin tuli hieman toivottua vähemmän, mikä toisaalta mahdollisti, että oppitunnit pystyttiin järjestämään kaikissa niitä tilanneissa kouluissa.
- Hankkeessa saatiin arvokasta tietoa siitä, mitä haasteita yläkouluille suunnatussa toiminnassa voi ilmetä ja miten haasteisiin pystytään mahdollisesti vastaamaan.

4. Tulokset 2/2

- Hankkeen pitkän aikavälin tavoite on edistää liikkumistapoihin liittyvää asennemuutosta ja kestävää liikkumista.
- Asennemuutosta ja muutosta kulkutapojen valinnassa on vaikea mitata, mutta pitkäjänteinen läpi peruskoulun jatkuva ympäristökasvatustyö luo näille muutoksille parhaimmat edellytykset.
- Projektin materiaaleja hyödynnettiin XAMKin ja Aalto-yliopiston Julkine-tutkimuksessa, jossa tehdään myös kvantitatiivista tarkastelua erilaisten interventioiden, kuten ympäristökasvatuksen, vaikutuksesta nuorten liikkumiseen.
- Julkine-tutkimuksen tulokset julkaistaan vuoden 2025 aikana ja niihin voi halutessaan tutustua hankkeen [nettisivuilla](#).
- Yläkoululaisten kestävä liikkumisen hankkeessa kehitettyjä materiaaleja ja peliä tullaan markkinoimaan kouluille myös hankekauden jälkeen erityisesti liikkumisen teemaviikoilla.

4.1 Työpajat ja tapahtumat

- Keväällä järjestettiin viisi yhteiskehittämistyöpajaa kahden eri yläkouluryhmän kanssa.
- Syyslukukaudella (syys–marraskuu) toteutettiin 16 kestävän liikkumisen työpajaa 12 eri koulussa.
- Työpajoissa tavoitettiin reilu 400 oppilasta ja noin 20 opettajaa.
- Vanhemmille suunnattujen infolehtisten avulla tietoa kestävästä liikkumisesta saatiin levitettyä myös koteihin.
- Tapahtumissa tavoitettiin iso määrä muita kaupunkilaisia ja levitettiin tietoa projektin tavoitteista ja kestävän liikkumisen hyödyistä.

4.2 Palaute

- Oppituntien jälkeen opettajille lähetettiin Forms-palautekysely.
- Oppilailta ja opettajilta kerättiin myös suullista palautetta työpajojen päätteeksi.
- Saatu palaute oli pääosin erittäin positiivista.
- Aihetta pidettiin erittäin tärkeänä (100% täysin samaa mieltä) ja opetussuunnitelmaan hyvin sopivana (80% täysin samaa mieltä).
- Työpajaa pidettiin myös sopivan kestoisena, ikätasoisena, osallistavana ja hyvin toteutettuna (100% samaa mieltä tai täysin samaa mieltä).

Minkä arvosanan antaisit työpajalle kokonaisuudessaan?

4.3 Some-yhteistyö

- Hankkeessa tehtiin someyhteistyötä nuorten suosiman vaikuttajan Dokke Tasin kanssa.
- Videot saivat YouTubeessa 72 000 näyttökertaa ja 4 500 tykkäystä sekä TikTokissa 49 670 näyttökertaa ja 3 980 tykkäystä.

5. Johtopäätökset

5. Johtopäätökset 1/2

- Koulut arvostavat ulkopuolisten toimijoiden järjestämiä vierailuja, koska ne täydentävät opetussuunnitelmien tavoitteita, tuovat vaihtelua oppitunteihin ja tarjoavat mahdollisuuden saada tietoa spesifeistä aiheista aiheen asiantuntijoilta.
- Ilmasto- ja muu kestävyyskasvatus koetaan kouluissa erittäin tärkeäksi ja kestävyysnäkökulman huomioiminen kuuluu kaikkien oppiaineiden vastuulle.
- Kestävän liikkumisen oppituntia tilasivat ainakin maantiedon ja biologian, terveystiedon, fysiikan ja englannin opettajat.
- Ilmastonmuutosta ja ilmanlaatua käsitellään laajemmin yhdeksännen luokan terveystiedon ja maantiedon oppikirjoissa, mikä selittänee, että suurin osa työpajaan osallistuneista ryhmistä oli 9. luokkia.
- Oppitunneista saatiin positiivista palautetta niin opettajilta kuin oppilailta.
- Yläkouluja oli kuitenkin odotettua haastavampi saada osallistumaan työpajoihin. Yläkoulujen aineenopettajajärjestelmä saattaa osaltaan selittää yläkoululaisille suunnatun toiminnan haasteita.

5. Johtopäätökset 2/2

- Oppilaiden tiedot ilmastonmuutoksesta ja kestävästä liikkumisesta olivat hyvin vaihtelevia ja joissakin ryhmissä oli ilmastonmuutoksen kyseenalaistavia oppilaita.
- Oppitunneilla käytiin hyviä keskusteluja ja herätettiin oppilaita ajattelemaan omien liikkumisvalintojen vaikutuksia paitsi ilmastoon, myös esimerkiksi ilmanlaatuun, terveyteen ja meluun.
- Roolitehtävien avulla harjoiteltiin empatiataitoja ja kestäviä tulevaisuustaitoja, jotka luovat pohjan ekososiaaliselle sivistykselle.
- Toiminnallisuudesta ja pelillisyydestä saatiin hyviä kokemuksia yläkoululaisille suunnatussa opetuksessa.
- Vaikka ilmoittautumisia työpajoihin tuli toivottua vähemmän, hankkeessa saatiin arvokasta tietoa siitä, mihin resursseja kannattaa vastaisuudessa suunnata.
- Hankkeessa onnistuttiin levittämään tietoa kestävän liikkumisen tärkeydestä ja opettajille suunnatut materiaalit ovat käytettävissä myös hankekauden päätyttyä.
  - Oppimispeli löytyy Seppo-alustalta (seppo.io) nimellä Ilmansuojelijat (yläkoulut)
  - Oppituntimateriaalit osoitteesta hel.fi/ilmari

Lisätietoja Ilmari- hankkeesta: hel.fi/ilmari

Helsinki